

Антоніна МУЖАНОВСЬКА

НЕЙМОВІРНИЙ СВІТ ОЛЬГИ ТОКАРЧУК

Ольга Токарчук. Правік та інші часи. /
Пер. Віктора Дмитрука. –
Львів: Кальварія, 2004. – 217 с.

Роман «Правік та інші часи» побачив світ 1996 року й одразу завоював прихильність критики та читачів. Літературознавці назвали творчість Ольги Токарчук «прозою середини»: зрозуміла для людей навіть із невеликим читацьким досвідом, вона здатна задовольнити найвибагливіші естетичні смаки. Популярність роману підтвердили численні перевидання, а також премія читацьких симпатій найпрестижнішої в Польщі літературної нагороди «Ніке» (1997 рік).

«Правік та інші часи» – це оповідь про невеличке, на кілька хат, село, про його жителів та їхніх ангелів, про його тварин і природу, а разом із тим – про цілий світ, бо Правік можна вважати моделлю всесвіту. Опис села, що відкриває книжку, дуже нагадує опис Раю, проте Рай Правіку вже знає страждання і біль, розлуку і заздрість, старість і смерть. Жителі села живуть надзвичайно повним життям: вони зазнають усіх радощів дитинства з його дивовижними відкриттями, постають перед виборами молодості, створюють власні родини і в муках народжують дітей, по-різному будують свою зрілість і по-різному зустрічають смерть. Долі людей, котрі разом мешкають у селі, складають дивовижну повноту екзистенції, що не потребує для свого вияву ні іншого місця, ні часу. Недаремно одна з героїнь твору вірить, що поза межами Правіку не існує нічого, і чужинці, що приходять з інших місць, і вихід в інші простори – лише ілюзія.

А втім, Правік перебуває не лише в міфологічному хронотопі. Через це село, що розташоване недалеко від Кракова, проходить ціле двадцять століття з його двома війнами і змінами державної влади. В якомусь сенсі роман можна вважати історичним – проте

історія у творі цілковито позбавлена політичної складової. З цієї точки зору світ Правіку постає жіночим, тілесно-матеріальним і водночас відстороненим від «одномоментних», неархетипних подій. Жінки є головними героїнями роману, їхніми зусиллями всесвіт тримається купи, а чоловіки руйнують долі й несуть неспокій. Та разом із тим чоловіче й жіноче тут взаємно доповнюються, бо попри все, життя у Правіку надивовижу гармонійне. Щастя в ньому врівноважується горем, а життя – смертю... І альтернативні світи, створені альтернативними богами, що постають із чудернацької гри дідича Попельського, лише підкреслюють внутрішню сталість Правіку.

Роман Ольги Токарчук захоплює особливою ауру, що створюється не в останню чергу завдяки мові. Синтаксично й лексично прості речення, на перший погляд, легко надаються до перекладання, до того ж такою близькою до польської мовою, як українська. Однак переклад, що його здійснив Віктор Дмитрук, видається занадто дослівним, часто потрапляє до пасток міжмовних омонімів і загалом не звучить настільки витончено, як оригінал. Враження від читання також дещо псує те, що текст надруковано зеленою фарбою.

Та попри всі неприємні деталі, появу перекладу такого знакового для сучасної польської літератури твору можна тільки вітати, адже світ, що його створила Ольга Токарчук, безперечно, знайде місце в серцях українських читачів.